

Virágvasárnap

Virágvasárnap ünnepli az Egyház krisztusnak Jeruzsálembé való diadalmas bevonulását, amelyről pálmás, barkás körmenettel külön is megemlékeznek.

A körmenet jeruzsálemi eredetű, ahol a legutóbbi időkig minden esztendőben megismétlődött az Úr bevonulása a városba, akit a jeruzsálemi püspök helyettesített. A processzió népe a város falain kívül gyülekezett, itt történt a pálmászentelés. A kapukat bezárták a körmenet előtt, csak később nyitották meg. A püspök számárháton vonult be, a kanonokok és a hívek ruhájukat terítették eléje¹. A középkorban igen sok helyen **dramatikus** módon adták elő e bevonulást. Krisztust vagy az **evangéliumos könyv**, vagy pedig a **feszület** jelképezte, amelyet zöldellő ágakkal díszítettek. Németországban és Ausztriában a körmeneten egy fából faragott, kerekeken járó szamarat is körülvezettek. Ezt fölékesítették virággal és zöld ággal². Van adatunk arra, hogy **Bártfán** a XV. században a virágvasárnapi körmeneten szerepelt **számárháton** ülő Krisztus-szobor is³.

A virágvasárnapi szentelt barkát a nép **szentelménynek** tekinti. **Göcsejben** már szombaton kimentek az iskolás gyerekek **cicamacaágakért** (barkáért) a közeli erdőre vagy hegyre. Ez alkalommal a fiúk fekete cukorsüvegből készített csákót tettek a fejükre, felbokrétázták, felpántlikázták, oldalukra fakardot kötöttek. A kisleányok pedig fejükön fehér koszorúval jelentek meg az iskolában. Innen a mester (tanító) vezetésével párosan, világi dalok éneklése mellett, ünnepélyesen mentek az ágakat vágni. Miután ez megtörtént, a magukkal vitt ennivalót – többnyire tojást – elköltötték, és valamelyik gazda a hegyen borral kínálta meg őket. A szentelésre szánt cicamacaágakat vállukon, most már valamely virágvasárnapi éneket énekelve vitték hazafelé. A templomot háromszor megkerülték, majd az ágakat odaállították az oltárt környező falakhoz⁴.

A szentelt barkát **orvosságul** is használják. **Szegeden** a család mindegyik tagja lenyel belőle egy-egy szemet hideglelés ellen. Máshol torokfájáskor nyelik⁵. A **Felső-Ipolyvidéken** azt tartják, hogy a tavalyról megmaradt szentelt barka és húsvéti morzsa füstje fölött fejjel lefelé lóbált gyerek kigyógyul a szemverésből⁶. **Sándorfalván** (Csongrád) a barkával a haldokló ember feje fölött keresztet rajzolnak, hogy kimúlása nyugodtabb legyen. **Privigyén**, amikor virágvasárnap a barkát szentelik és a passiót éneklék, az anyák a templomba viszik gyermekeiket, akik még nem tudnak beszélni, hogy mielőbb oldódjék meg a nyelvük⁷. Ez a hiedelem a jeruzsálemi gyermekek hozsannázásához kapcsolódik. A **matyóknál** az eladó lányt megveregetik a barkával, hogy minél hamarabb férjhez menjen⁸. E szokás az aprószenteki korbácsolással keveredett. A palóc **Széken**, hogy a ló jól menjen: a barka között ostorhegyet is szenteltetnek a templomban⁹. Egyes vidékeken, ha valaki a passió alatt a szentelt barkából keresztet csinál és odahaza felszögezi a pajta ajtajára, akkor a tehen tejét nem bírják majd elvenni. Máshol a szentelt barkát a mestergerenda mellé teszik, mert különben a gonoszok megrontanák a tehenet¹⁰. **Eger** vidékén, ha virágvasárnap a szentelt barkával megvesszőzik a tehenet, nem fog véres tejet adni¹¹. **Szegeden**, hogy a sertésvész távol

tartsák, az ólküszöb alá szentelt barkát tesznek. Az **Alföldön** a méhkasok alá teszik, amikor először viszik a szabadba. Azt hiszik, hogy akkor a méhek sok mézet gyűjtenek, és jól rajzanak¹². Néhol a szentelt barkát porrá égetik, és a vetőmag közé vegyítik, hogy jó termés legyen¹³. Bőven termő lesz az a gyümölcsfa, amely alá a templomból virágvasárnap kisöpört szemétből raknak¹⁴.

Országszerte használatos *égibáború* idején is. **Szeged-Felsőtanyán** ilyenkor a barkát szentelt gyertya lángjánál meggyújtják, a kémény alá tartják, hogy füstje eloszlassa a rossz fellegeket. **Sándorfalván** a barkát vihar, jégverés esetén előveszik, apróra összevagdadják. A pitvarban felfordítják az asztalt, négy lábára ráteszik az apróra vágott barkát, meggyújtják és imádkoznak mellette. **Szilágyságban** égzengéskor szentelt barkával füstölik a szobát a veszedelem ellen¹⁵. **Göcsejben** a szalmazsákba teszik, hogy a villám be ne csapjon a házba.¹⁶ A virágvasárnap megszentelt **ciróka** (barka) egy részét **Kethelyen** tűzre teszik, hogy füstje megakadályozza a villám becsapódását. Másik részét húsvét napján a mezőre viszik, letűzdelik, hogy a jég elkerülje a vetéseket. Ilyenkor mindenfelé térden állva ájtatoskodó embereket látni a földek között¹⁷. **Somogyban** a barkát sírhalomra tűzik, hogy a vakondok ne túrja fel¹⁸. Ha sok légy van a szobában, kendővel kihajtják, azután pedig egyes helyeken úgy védekeznek ellenük, hogy hamuvá égetett szentelt barkát szórnak el kereszt alakban az ablakban és ajtó küszöbén. Ezt háromszor ismétlik. Úgy vélik, hogy most már a legyek nem jönnek vissza. Több helyen ismeretes az a hiedelem is, hogy a szentelt barkát nem jó bevinni a házba, mert akkor sok légy lesz. Ezért vagy a pincébe, vagy a padlásra viszik, vagy pedig az eresz alatt tűzik fel. Itt az eredeti funkció elhomályosult, elfelejtették, hogy őseik azért tűzték ki az ágakat a szabadban, a villámok mintegy meglássák őket és elkerüljék a házat. Maga a szokás megmaradt ugyan, de most már új értelmezést adtak neki.

¹ Ungváry Antal: *A római egyház liturgiája*. Budapest, 1934, 51.

² Artner Edgár: *Az egyházi évről, ünnepeiről és szertatásainak kimerítő leírása etc.* Bpest, 130.

³ Divald Kornél: *A bártfai Szent Egyed-templom*. *Archaeologiai Értesítő*. Budapest, 1917, 144.

⁴ *Ethnographia*. *A Magyar Néprajzi Társaság folyóirata*. 1895, 40.

⁵ Gönczi Ferenc: *Göcsej és kapcsolatosan Hetés vidékének összevontabb ismertetése*. Kaposvár, 1914. 242.

⁶ *Új Élet*. (Kassa) 1936, 216.

⁷ *Ethnographia*. 1909, 359.

⁸ *Ethnographia*. 1896, 373.

⁹ *Ethnographia*. 1895, III.

¹⁰ *Ethnographia*. 1895, 46.

¹¹ *Ethnographia*. 1907, 101.

¹² *Ethnographia*. 1895, 47.

¹³ *Ethnographia*. 1895, 47.

¹⁴ *Ethnographia*. 1895, 47.

¹⁵ *Ethnographia*. 1895, 47.

¹⁶ Gönczi: i. h.

¹⁷ Békefi 44.

¹⁸ *Ethnographia*. 1928, 105.